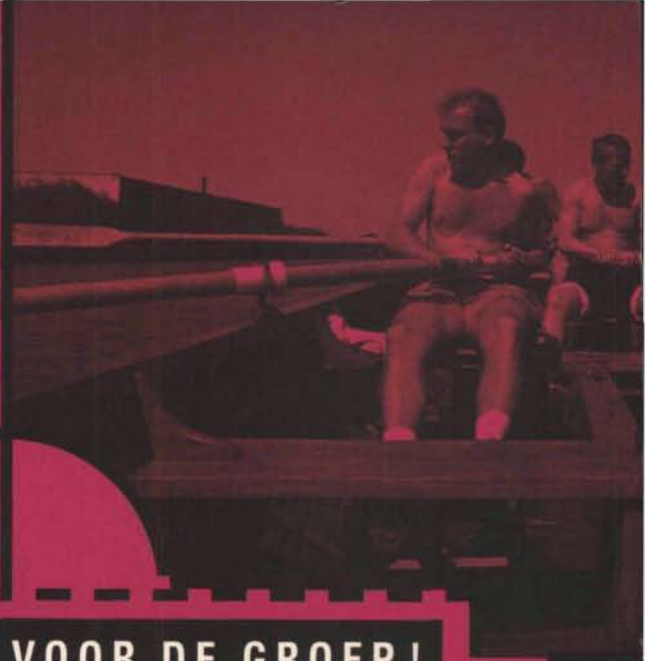

Ministerie van
Welzijn,
Volksgezondheid en
Cultuur

Directie Sportzaken

VAN DE STRAAT, VOOR DE GROEP!

SPORT EN SOCIALE VERNIEUWING 8

*Leidraad voor de opzet
van een project
'sport en criminaliteitspreventie'*

VAN DE STRAAT, VOOR DE GROEP!

*Leidraad voor de opzet
van een project
'sport en criminaliteitspreventie'*

Deze brochure is een bewerking van het onderzoeksrapport 'Evaluatie van de BRES-aanpak inzake criminaliteitspreventie tussen 1989 en 1992'. Het onderzoek is uitgevoerd door Martin van der Gugten en Eric Lagendijk van onderzoeks- en adviesbureau Van Dijk, Van Soomer en Partners in opdracht van het ministerie van WVC, directie Sportzaken.

In het kader van het evaluatieonderzoek is een literatuurverkenning uitgevoerd, zijn de ervaringen en resultaten van vijf lokale experimenten geanalyseerd en is een leidraad ontwikkeld voor de opzet van projecten 'sport en criminaliteitspreventie'.

Het volledige rapport is te bestellen bij Van Dijk, Van Soomer en Partners, Mariotteplein 9, 1098 NW Amsterdam, telefoon: 020 - 625 75 37.

Voorwoord

In november 1993 bracht ik de nota 'Jeugd verdient de toekomst' uit. Hierin heb ik benadrukt dat het overgrote deel van de jeugd zich ontwikkelt tot volwassenen die een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Een minderheid ondervindt problemen. Sommigen komen deze problemen niet meer te boven en veroorzaken overlast. Die kan voortkomen uit criminaliteit, zwerven of verslaving.

De jongeren die zich aan criminaliteit schuldig maken zijn vaak moeilijk bereikbaar. Het aanbieden van sport en sportieve activiteiten is een van de manieren om contact met hen te leggen. Deze jongeren zien sport als een aantrekkelijke mogelijkheid om toekomstperspectief en status te verwerven. Sport is dus een middel om een neerwaartse spiraal te doorbreken. Voor mij is dat een belangrijke conclusie uit de publikatie die voor u ligt!

In deze publikatie doet bureau Van Dijk, Van Soomer en Partners (DSP) verslag van een evaluatie van vijf lokale experimenten 'sport en criminaliteitspreventie'. Die experimenten zijn – mede met steun van het ministerie van Justitie – begeleid door de landelijke dienst Bres. De evaluatie toont aan dat het niet gemakkelijk is om deze groepen jongeren bij sportieve activiteiten te betrekken. In elk geval een zaak van lange adem. Maar daarom niet minder de moeite waard!

Ik spreek de hoop uit dat veel gemeenten deze handschoen oppakken en met de resultaten van deze publikatie hun voordeel doen.

De minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

drs H. d'Ancona

Inhoudsopgave

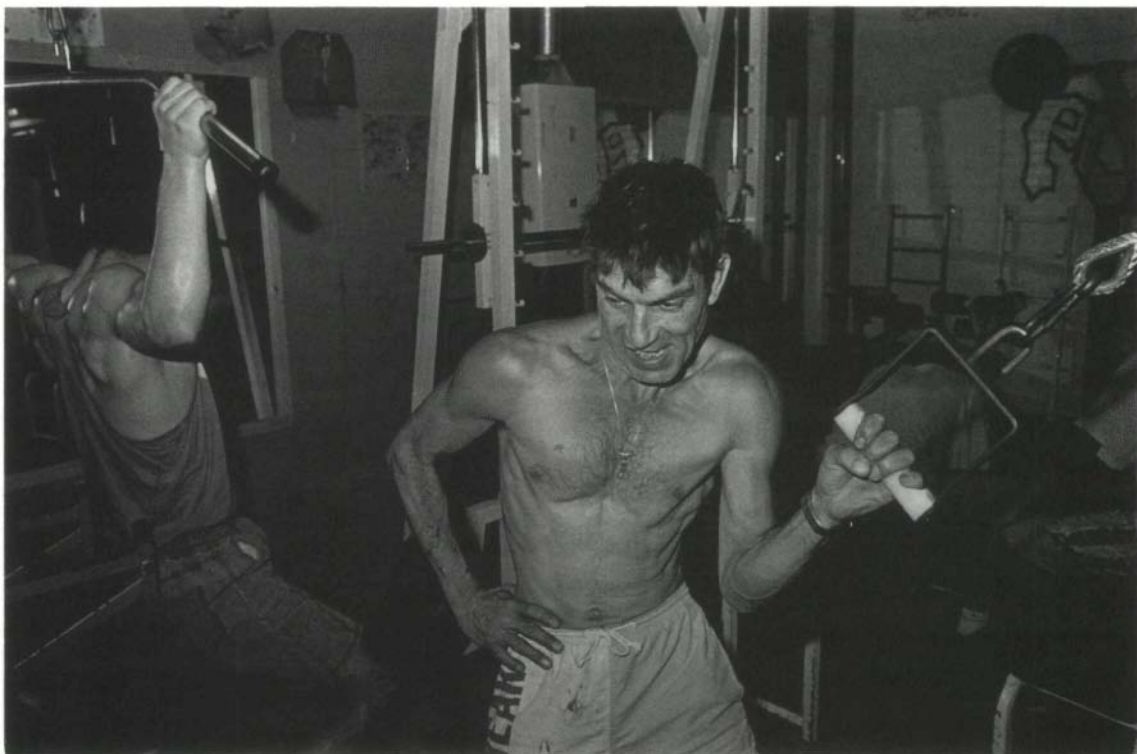
<i>Voorwoord</i>	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
1 Achtergrond en aanpak	6
Sport, sociale vernieuwing en criminaliteitspreventie	6
Doelgroep 'risicjongeren'	7
Sportbeoefening door risicjongeren	8
Preventieve betekenis van sportbeoefening	9
Opzet van het project 'sport en criminaliteitspreventie'	10
2 Experimenten in vijf gemeenten	12
Rotterdam	12
Enschede	13
Maassluis	14
Terneuzen	15
Dordrecht	16
3 Evaluatie en leidraad	17
Onderzoeksopzet	17
Resultaten	17
Leidraad in zeven stappen	18
4 Tot besluit	22
Beknopt literatuuroverzicht	24
<i>Bijlage: checklist</i>	26

Inleiding

4

Sportbeoefening en criminaliteitspreventie hebben op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze zaken in het verleden niet of nauwelijks met elkaar in verband zijn gebracht. Halverwege de jaren tachtig is hier geleidelijk verandering in gekomen. Tijdens het landelijke symposium 'Ik sloop niet, ik sport!' van de Landelijke Contactraad en de gemeente Enschede in 1988 werd geconcludeerd, dat een integrale aanpak van de problematiek van randgroepjongeren nodig is. De eerste ervaringen uit onder andere Enschede waren veelbelovend. Van diverse kanten werd tijdens het symposium naar voren gebracht, dat sportbeoefening een belangrijke rol kan spelen bij zo'n integrale aanpak:

- via sportieve activiteiten wordt contact gelegd met (groepen) jongeren, die in meerdere opzichten in een achterstandssituatie verkeren en langs andere wegen vaak moeilijk bereikbaar zijn;
- tijdens en rond de activiteiten is er gelegenheid om ongewenst gedrag van de jongeren spelenderwijs bespreekbaar te maken en bij te sturen;

- de activiteiten brengen enige structuur aan in het vrijetijdsgedrag van deze jongeren, die zich nogal eens schuldig maken aan overlast en criminaliteit;
- voor een deel van de jongeren is er tenslotte het perspectief om na afronding van een aangepaste RSLA-cursus als gediplomeerd sportleider aan de slag te gaan.

Niet alleen in de praktijk, maar ook binnen het beleid is er gaandeweg aandacht gekomen voor de samenhang tussen sportstimulering, jeugdwelzijn en criminaliteitspreventie. Via een integrale aanpak kunnen immers meerdere doelen tegelijkertijd worden gerealiseerd, zoals het stimuleren van de sportdeelname, het verbeteren van de toekomstperspectieven van jongeren en het verminderen van overlast en criminaliteit. Tegen deze achtergrond heeft de rijksoverheid in 1989 het startsein gegeven voor een experimenteel project 'sport en criminaliteitspreventie'. De voorbereiding van dit project en de begeleiding van enkele gemeentelijke experimenten is ter hand genomen door de landelijke dienst BRES. De keuze van de ministeries van Justitie en WVC voor BRES is niet toevallig: deze organisatie heeft ruime ervaring met het opzetten van sportieve activiteiten voor randgroepjongeren.

5

De doelstelling van het project is door het ministerie van WVC omschreven als: "het zichtbaar maken van de rol die sportieve activiteiten kunnen spelen in, c.q. de bijdrage die zij kunnen leveren aan het streven naar preventie van criminaliteit, alsmede het via sport- en spelactiviteiten ontwikkelen van deskundig kader". De lokale experimenten waren bedoeld om hiermee in de praktijk ervaring op te doen. Tussen 1989 en 1992 zijn experimenten uitgevoerd in de gemeenten Dordrecht, Enschede, Maassluis, Rotterdam en Terneuzen. Teneinde een beeld te krijgen van het verloop en de resultaten van deze aanpak, is door het ministerie van WVC aan Van Dijk, Van Soomen en Partners opdracht gegeven om een evaluatie-onderzoek uit te voeren.

Deze brochure is een bewerking van het onderzoeksrapport 'Evaluatie van de BRES-aanpak inzake criminaliteitspreventie tussen 1989 en 1992'. In hoofdstuk 1 van deze brochure staan de achtergronden en de aanpak van het project 'sport en criminaliteitspreventie' beschreven. Hoofdstuk 2 geeft in vogelvlucht een beeld van de experimenten in vijf gemeenten. Hoofdstuk 3 bevat de belangrijkste conclusies uit de evaluatie en een leidraad voor het opzetten van een dergelijk project. De brochure wordt afgesloten met een beknopt nawoord.

1

Achtergrond en aanpak

6

Sport, sociale vernieuwing en criminaliteitspreventie

Het project 'sport en criminaliteitspreventie' is in 1989 van start gegaan door toekenning van een meerjarige subsidie van de toenmalige Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van veelvoorkomende Criminaliteit¹ (SBPC) aan de landelijke dienst BRES. In 1991 is dit project onder de vlag gebracht van het beleid 'sport en sociale vernieuwing' van het ministerie van WVC (directie sportzaken).

Bij een project 'sport en criminaliteitspreventie' staat een integrale en preventieve aanpak centraal. Deze aanpak sluit naadloos aan bij de **sociale vernieuwing**, die gericht is op het actief bestrijden van maatschappelijke achterstanden binnen de samenleving. Door de rijksoverheid is prioriteit gegeven aan de drie 'cirkels' van sociale vernieuwing, namelijk (1) arbeid en scholing, (2) kwaliteit van de directe leefomgeving en (3) innovaties op sociaal en cultureel gebied. Van meet af aan is duidelijk geweest dat sociale vernieuwing vooral op lokaal niveau gestalte dient te krijgen. De meeste gemeenten hebben inmiddels de handschoen opgepakt en zijn met sociale vernieuwing aan de slag gegaan. Uit de tussenevaluatie van sociale vernieuwing in tien gemeenten (Sociaal Cultureel Planbureau, 1993) komt naar voren, dat vooral de ontwikkeling van buurt- en wijkbeheer en de inzet van langdurig werklozen via de banenpoolregeling met succes is aangepakt. In de praktijk van sociale vernieuwing wordt er regelmatig een relatie gelegd met zowel criminaliteitspreventie als sportstimulering.

De sport heeft op verschillende manieren aansluiting gevonden bij de sociale vernieuwing. Op lokaal niveau komt dit bijvoorbeeld tot uiting in de activiteiten van buurtsportwerkers in de wijken, de inzet van banenpoolers als beheerder of activiteitenbegeleider, de ontwikkeling van nieuwe samenwerkingsverbanden tussen overheid en particulier initiatief en de toegenomen aandacht voor laagdrempelige, wijkgerichte sportvoorzieningen. Door het ministerie van WVC zijn inmiddels zeven brochures uitgegeven in de reeks 'sport en sociale vernieuwing', die met name bedoeld zijn om een impuls te geven aan vernieuwingen in het sportbeleid. Deze nieuwe brochure 'Van de straat, voor de groep!' beoogt om gemeenten en andere betrokken organisaties een handvat te geven bij het opzetten van projecten in het kader van sport en criminaliteitspreventie.²

¹ De Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van veelvoorkomende Criminaliteit was een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie gedurende de periode 1986-1990.

² Hierbij bestaan er allerlei samenhangen met de voorgaande delen uit de WVC-reeks, zoals de bereikbaarheid en sociale veiligheid van accommodaties (deel 1 en 3), de arbeidsverruimende maatregelen in de sport (deel 2 en 6) en de vernieuwingen in de sportstimulering (deel 4, 5 en 7).

De kwaliteit van de samenleving wordt in toenemende mate bedreigd door allerlei vormen van **criminaliteit**. Ook het gevoel van onveiligheid onder burgers is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Sinds het midden van de jaren tachtig vormt het verhogen van de (objectieve en subjectieve) veiligheid één van de speerpunten van het overheidsbeleid. De politie vervult hierbij vanzelfsprekend een cruciale rol. Het is echter duidelijk dat criminaliteitspreventie een gezamenlijke inspanning vereist van overheid, politie en justitie. Ook een goede samenwerking met het zogenoemde 'maatschappelijk middenveld' (bijvoorbeeld woningcorporaties, winkeliers, scholen, buurthuizen en bewonersverenigingen) kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. In het kader van criminaliteitspreventie worden er bijvoorbeeld toezichthouders aangesteld in flatcomplexen, bij voorzieningen en in het openbaar vervoer. Andere maatregelen zijn het verbeteren van verlichting en hang- en sluitwerk, het geven van preventievoorlichting en het doorvoeren van een justitieel 'lik-op-stuk'-beleid.

Een belangrijke aandachtsgroep voor criminaliteitspreventie vormt de jeugd en dan met name de groepen risicjongeren en jeugdige daders. Zo biedt bijvoorbeeld de HALT-aanpak een vorm van alternatieve strafafdoening voor jeugdige daders van vandalisme en (kleine) winkeldiefstallen. Daarnaast wordt er in het preventiebeleid aandacht besteed aan het ontwikkelen en zonodig het bij-schaven van het normbesef onder jongeren. Vooral de mensen die dicht bij de jongeren staan, spelen een belangrijke rol door corrigerend op te treden en het goede voorbeeld te geven. Niet alleen ouders, burens en leerkrachten, maar ook sportleiders hebben hierbij een taak.

Voor jongeren, die in meerdere opzichten met problemen of achterstanden worden geconfronteerd, is een dergelijke normatieve benadering vaak onvoldoende. Het verlenen van gerichte ondersteuning en het bieden van een concreet toekomstperspectief is hierbij van cruciaal belang. In de praktijk blijkt het echter lastig te zijn om deze jongeren effectief te bereiken en te motiveren tot werk of aanvullende scholing. Via een project 'sport en criminaliteitspreventie' kunnen deze jongeren vaak wel bereikt en vervolgens gestimuleerd worden om een speciale opleiding tot recreatiesportleider (RSLA-cursus) te volgen. Door een nauwe samenwerking tussen verschillende organisaties (sportbuurtwerk, jongerenwerk, politie, jeugdhulpverlening, buurtbeheer) is het ook mogelijk om de achterliggende problemen van deze jongeren aan te pakken.

Doelgroep 'risicjongeren'

Er zijn nogal wat verschillende aanduidingen in omloop voor jongeren, die op één of andere manier in de problemen zijn geraakt. De meest bekende omschrijving is '**randgroepjongeren**'. Letterlijk gaat het hierbij om jongeren, die zich groepsgewijs aan de rand van de samenleving bevinden. Een gemeenschappelijk kenmerk van randgroepjongeren is de opeenstapeling van problemen en achterstanden op meerdere leefbaarheidsgebieden, zoals huisvesting, scholing, werk, gezondheid en vrije tijd. Omdat deze problemen vaak nauw met elkaar verweven zijn, is het voor deze jongeren uiterst moeilijk om hun maatschappelijke positie te verbeteren. Dit kan vervolgens leiden tot allerlei vormen van sociaal ongewenst gedrag, zoals volstrekte apathie, druggebruik, agressie en criminaliteit. Met het begrip 'randgroepjongeren' wordt over het algemeen een maatschappelijk min of meer kansloze onderlaag van jongeren aangeduid.

Bij preventieprojecten wordt tegenwoordig vaker gesproken van 'risicojongeren'. Het gaat hierbij om een bredere doelgroep van jongeren, die een verhoogde kans lopen om af te glijden naar de marges van de samenleving. Dit kan bijvoorbeeld naar voren komen in problemen binnen het gezin, conflicten of spijbelgedrag op school en overlast op straat. Deze jongeren zijn zeker niet kansloos in de samenleving, maar lopen wel het gevaar van een risicovolle ontwikkeling. Het gaat meestal om jongeren tussen 14 en 25 jaar die door de bestaande voorzieningen onvoldoende worden bereikt. Om te voorkomen dat deze jongeren daadwerkelijk in een kansloze situatie terechtkomen, is een integrale en preventieve aanpak nodig. Een project 'sport en criminaliteitspreventie' kan hieraan een bijdrage leveren.

Sportbeoefening door risicojongeren

Hoewel veel risicojongeren zich aangetrokken voelen tot sportieve activiteiten, is deze groep ondervertegenwoordigd in de georganiseerde sportwereld. Meestal voelen ze zich niet op hun gemak binnen een traditioneel verenigingsverband en bovendien staan de meeste verenigingen ook niet te trappelen om deze jongeren binnen hun poorten te halen. Dit leidt ertoe dat risicojongeren met name aangewezen zijn op specifieke activiteiten binnen sportscholen, jongerenwerk of sportbuurtwerk.

Vanuit het sportstimuleringsbeleid van het ministerie van WVC zijn tussen 1983 en 1987 enkele experimenten³ uitgevoerd in de vier grote steden om de aansluiting van randgroepjongeren bij de georganiseerde sport te vergroten. In de eerste fase van deze experimenten werden specifieke activiteiten voor deze doelgroep georganiseerd via het sociaal-cultureel werk, het sportbuurtwerk en het onderwijs. In de tweede fase werd het accent gelegd op integratie binnen sportverenigingen. Met name deze overgang naar de georganiseerde sport is moeilijk verlopen. Naast enkele praktische knelpunten in de organisatie en financiering, bleken de vervolgvacaties voor deze doelgroep een te zware belasting te vormen voor de betrokken vrijwilligers.

Ook binnen het welzijnswerk is de nodige ervaring opgedaan met de organisatie van sportieve activiteiten voor randgroepjongeren. Al aan het begin van de jaren tachtig zijn onder begeleiding van BRES enkele proefprojecten uitgevoerd in Leeuwarden, Maassluis en Maastricht. Deze proefprojecten waren vooral gericht op het ontwikkelen van een methodiek om de informele leiders onder de randgroepjongeren zelf te betrekken bij de organisatie van sportieve activiteiten. In een aantal stappen worden deze jongeren getraind in les- en leidinggeven en begeleid bij de organisatie van sportieve activiteiten voor andere jongeren. Hoewel ook deze proefprojecten niet zonder problemen zijn verlopen, is men over het algemeen positief over de gehanteerde aanpak. In de loop van de jaren tachtig heeft de BRES de methodiek verder ontwikkeld en tevens gehanteerd bij de opzet van het project 'sport en criminaliteitspreventie'.

³ Deze experimenten 'stimulering sportdeelname door jeugdigen' (SSDJ) zijn met een subsidie van het ministerie van WVC gecoördineerd door twee consultants, die bij de Landelijke Contactraad werden aangesteld. Meer informatie is te vinden in de rapportage 'Bloed, zweet en ... te weinig banen' (LC, 1987).

Preventieve betekenis van sportbeoefening

Uit onderzoek naar de aard en omvang van de jeugdcriminaliteit (WODC, 1988) is gebleken dat er in algemene zin geen verband bestaat tussen het beoefenen van sport en het plegen van criminaliteit door jongeren. Wel blijkt er een samenhang te bestaan tussen criminaliteit en deelname aan bepaalde takken van sport. Het gaat daarbij vooral om sportieve activiteiten die buiten verenigingsverband plaatsvinden, zoals een partijtje voetbal, dammen of ping-pong en beoefening van kracht- en vechtsporten. Ook uit het Amsterdamse onderzoek 'Ik sloop niet, ik sport!' (Van der Gugten, 1987) is naar voren gekomen dat jongeren, die zich schuldig maken aan vandalisme, meestal buiten verenigingsverband aan sport doen. Wanneer deze jongeren wel lid zijn van een sportvereniging, vertonen ze minder clubbinding dan hun niet-vernielende leeftijdsgenoten. Deze onderzoeksgegevens bevestigen het beeld dat risicojongeren hun vrije tijd minder structureren en een hekel hebben aan verplichtingen en bindende afspraken. Tegen deze achtergrond vindt sportbeoefening door hen plaats in een meer vrijblijvende sfeer.

9

Over de preventieve betekenis van sportbeoefening zijn weinig feitelijke gegevens voorhanden. Als uitvloeisel van het eerder genoemde onderzoek 'Ik sloop niet, ik sport!' is in het Amsterdamse stadsdeel Bos en Lommer tussen 1989 en 1991 een experiment uitgevoerd. Ondanks de grote deelname aan en tevredenheid over de sportieve activiteiten, blijkt uit het evaluatierapport⁴ dat er bij de kinderen geen significante verandering is opgetreden in de houding tegenover vandalisme en het feitelijke vernielgedrag. Aangezien deze uitkomst slechts gebaseerd is op één experiment, is het voorbarig om hier algemene conclusies aan te verbinden.

Globaal gezien bestaan er op dit vlak twee tegengestelde visies. Aan de ene kant wordt beweerd dat (bepaalde vormen van) sportbeoefening de criminaliteit doet toenemen, waarbij men bijvoorbeeld wijst op de toenemende agressie en normvervaging in de sport. Aan de andere kant wordt ook het standpunt verdedigd dat sportbeoefening (onder bepaalde voorwaarden) een bijdrage levert aan de preventie van criminaliteit door bijvoorbeeld het tegengaan van verveling, het maken van onderlinge afspraken, het functioneren van spelregels en sancties en de positieve invloed van kaderleden. Uit de verschillende argumenten die hierbij naar voren worden gebracht, kan de conclusie worden getrokken dat de waarheid ergens in het midden ligt. Sportbeoefening kan zowel een positieve als een negatieve invloed hebben op het gedrag van jongeren. De preventieve betekenis van sportbeoefening wordt vooral bepaald door de sociale context van de activiteiten, waarbij de kwaliteit van de leiding en de affiniteit met de doelgroep van doorslaggevend belang zijn. Bij de opzet van een project 'sport en criminaliteitspreventie' moet aan deze aspecten dan ook veel aandacht worden besteed. Ook moeten de activiteiten de jongeren aanspreken en hen uitnodigen tot actieve deelname.

⁴ Zie: 'Ik sloop niet, ik sport!': Eindrapportage over een experimenteel sportproject in Bos en Lommer (Amsterdam)', Van Dijk, van Soomer en Partners, Amsterdam, 1991.

Opzet van het project 'sport en criminaliteitspreventie'

Uit verschillende onderzoeken⁵ en praktijkervaringen van BRES komt naar voren, dat bij de voorbereiding en uitvoering van activiteiten rekening moet worden gehouden met de volgende zaken:

- de vorm en inhoud van de activiteiten moeten aansluiten bij de leefstijl en situatie van de risicjongeren;
- tijdens en rondom de activiteiten moet er voldoende gelegenheid zijn voor sociale beïnvloeding en het aanleren van sociale vaardigheden;
- de activiteiten moeten na afloop van het project met medewerking van de jongeren zelf worden voortgezet;
- de activiteiten moeten op een of andere wijze leiden tot een toekomstperspectief voor de jongeren.

10

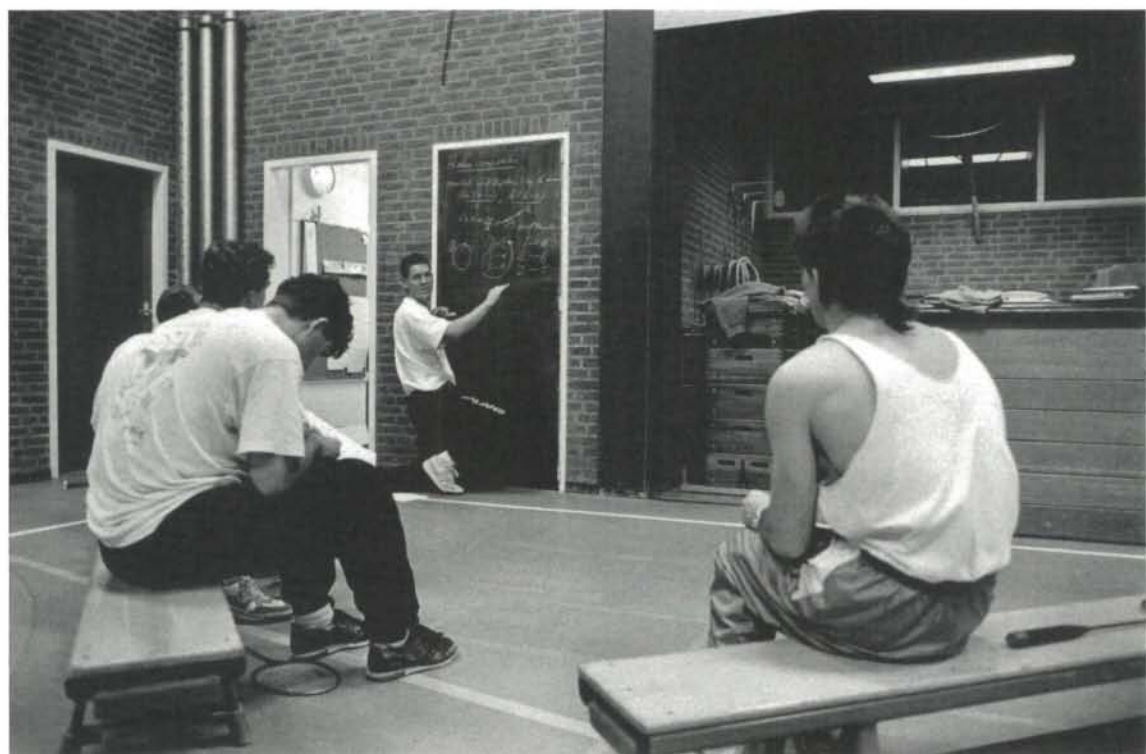
Bij de start van het project heeft BRES een methodiek en een gefaseerde aanpak ontwikkeld. Hierbij is voortgebouwd op de ervaringen met de sportprojecten voor randgroepjongeren. De methodiek is gericht op het werven, selecteren en opleiden van de informele leiders uit risicogroepen en vervolgens het inzetten van de gediplomeerde sportleiders uit de doelgroep bij de organisatie van sportieve activiteiten. De aanpak is opgebouwd uit drie fasen.

In de **eerste fase** van het project worden attractieve sportieve activiteiten georganiseerd door BRES en een professionele sportbuurtwerker vanuit de gemeente of het jongerenwerk. Hierbij wordt contact gelegd met de beoogde doelgroep en wordt hun vertrouwen gewonnen. Gedurende deze fase worden de informele leiders uit de doelgroep benaderd om een cursus te volgen tot recreatiesportleider (RSLA-cursus). In de **tweede fase** wordt voor de groep van geselecteerde kandidaten een 'doelgroepgerichte' RSLA-cursus⁶ gegeven. In principe worden aan de cursisten dezelfde eisen gesteld als bij de standaard RSLA-cursus, maar bij de opzet en de begeleiding van de cursus wordt rekening gehouden met de achtergronden en het niveau van de doelgroep. Zo nodig wordt er eerst een korte instroomcursus gegeven om de cursisten beter voor te bereiden op deelname aan de RSLA-cursus. In de **derde fase** worden de gediplomeerde sportleiders uit de doelgroep onder supervisie van de professionele werkers ingezet bij de opzet en begeleiding van sportieve activiteiten voor jongeren in de wijken. Het is de bedoeling dat deze sportleiders uiteindelijk redelijk zelfstandig kunnen functioneren binnen het organisatorisch verband van het sportbuurtwerk, het jongerenwerk, buurt- of wijkbeheer of een sportvereniging.

Om ervaring op te doen met deze aanpak is met begeleiding van BRES in vijf gemeenten een experiment 'sport en criminaliteitspreventie' uitgevoerd. In het volgende hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de gang van zaken in de gemeenten Dordrecht, Enschede, Maassluis, Rotterdam en Terneuzen.

⁵ Zie bijvoorbeeld: 'Randgroepjongeren uit de marge', SGB0, Rijswijk, 1986.

⁶ Ter onderscheid tussen de algemene en de doelgroepgerichte RSLA-cursus wordt deze laatste door BRES aangeduid als RSLD-cursus.

Experimenten in vijf gemeenten

Rotterdam

Het experiment 'sport en criminaliteitspreventie' is in de Rotterdamse wijk Spangen aangehaakt bij het integrale wijkbeheerproject 'Spangen Veilig'. Dit wijkbeheerproject is opgezet om de verpaupering en onveiligheid in Spangen te bestrijden. Net zoals in veel oude stadswijken is er sprake van verval van de woningen, vervuiling van de woonomgeving en verandering van de bevolkings-samenstelling. Het wegtrekken van de oorspronkelijke wijkbewoners en het vestigen van nieuwe bewoners met een veelheid aan nationaliteiten leidt tot vermindering van de samenhang en sociale controle in de buurt. Bovendien worden er panden illegaal bewoond en heeft de drugscene zich stevig in de wijk geworteld.

Via 'Spangen Veilig' worden op diverse terreinen maatregelen getroffen om de leefbaarheid en de sociale veiligheid in de wijk te verbeteren. Het gaat hierbij onder andere om de woonomgeving, overlastbestrijding, maatschappelijke dienstverlening en vrijetijdsbesteding. De jeugd vormt een belangrijke doelgroep, vooral omdat "de moeilijke leeftijdsgroep van 14 tot 18 jaar voor veel instanties onbereikbaar is gebleken". De georganiseerde sport is in Spangen nagenoeg verdwenen, doordat veel van de oorspronkelijke kaderleden uit de wijk zijn vertrokken. Het activiteitenaanbod van de drie buurthuizen en het jongeren centrum in Spangen sluit volgens de jongerenwerkers slecht aan op de leefwereld van de jongeren en met name de groeiende groep jonge migranten. Tegen deze achtergrond is BRES benaderd om een RSLA-cursus voor risicojongeren op te zetten. De doelstelling van het experiment is vooral het verminderen van de overlast door jongeren en het vergroten van het gebruik van de vrijetijdsvoorzieningen in de wijk.

De werving van jongeren voor deelname aan de RSLA-cursus heeft vooral plaatsgevonden in de krachtsporuimte van het jongeren centrum, in het wijkpark naast het Sparta-stadion en via de media (wijkkrant, stadradio, kabelkrant). Uiteindelijk melden zich 25 jongeren aan, waarna wordt besloten om voor deze groep een instroomcursus te geven. Tijdens en na deze instroomcursus valt een aanzienlijk deel van de oorspronkelijke groep af. Deze jongeren kunnen het lesniveau van de cursus niet bijbenen, vinden de cursus 'te kinderachtig' en hebben moeite met het nakomen van afspraken. De RSLA-cursus gaat van start met 12 deelnemers, waaronder twee jongerenwerkers. Uiteindelijk ronden de beide jongerenwerkers en 5 andere deelnemers de RSLA-cursus met succes af. Eén van de jongerenwerkers is zelf weer betrokken bij de organisatie van een nieuwe RSLA-cursus in Spangen.

Uit de evaluatie blijkt dat de gediplomeerde jongeren zelf niet tot de categorie 'risicjongeren' behoren. Hoewel ze de straatgroepen in Spangen goed kennen, stijgen ze op het gebied van opleiding en werkervaring ver uit boven het gemiddelde groepsniveau. Eén van de sportleiders gebruikt de ervaringen uit de RSLA-cursus als opstap naar het CIOS en een ander is actief in de vechtsportwereld en probeert een eigen bedrijf op te zetten. De andere drie sportleiders zijn betrokken bij de organisatie van wijk sportactiviteiten. Twee Marokkaanse sportleiders organiseren bij toerbeurt elke week een sportavond voor 12 tot 15 Marokkaanse jongeren in een gymnastieklokaal en de Surinaamse jongen leidt een gemêleerde groep van 12 tot 18 deelnemers. Volgens de betrokken jongerenwerkers zijn de deelnemers aan deze activiteiten wel 'probleemjongeren'. In hoeverre de activiteiten leiden tot een vermindering van de overlast in de buurt zal nog moeten blijken. De jongerenwerkers zien de uitbreiding van sportieve activiteiten voor jongeren als een onderdeel van het pakket aan maatregelen om de leefbaarheid in Spangen te verhogen.

Enschede

Het experiment 'sport en criminaliteitspreventie' is in Enschede gecoördineerd door het sportbureau Balans⁷. Dit sportbureau is ondergebracht bij een school voor speciaal onderwijs (VSO/ZMOK), maar heeft een stedelijke functie voor jongeren in meervoudige achterstandssituaties. Drie professionele medewerkers zijn bij Balans gedetacheerd voor in totaal 60 uur per week. Balans is gericht op het bestrijden van sociaal isolement en meervoudige achterstand onder jongeren via een integrale aanpak op meerdere maatschappelijke terreinen. Voor deze jongeren vormen sportieve activiteiten een manier om enig aanzien en verantwoordelijkheidsgevoel te verwerven. Daarnaast verminderen deze activiteiten de problemen, die de jongeren hebben met de invulling van hun vrije tijd.

Voorafgaande aan de doelgroepgerichte RSLA-cursus is in Enschede een laagdrempelige cursus 'sportbegeleider' georganiseerd. Deze cursus heeft tot doel om vrijwillig kader uit de doelgroep 'risicjongeren' te werven en de deelnemers enige ervaring op te laten doen met het omgaan en begeleiden van een kleine sportgroep. Bovendien kan de sportbegeleiderscursus fungeren als opstap naar een vervolgcursus. De deelnemende jongeren aan deze cursus zijn volgens Balans allemaal risicjongeren, waarvan meer dan driekwart een crimineel verleden heeft. De ervaringen met de cursus 'sportbegeleider' en de inzet van deze sportbegeleiders bij wijk sportactiviteiten zijn positief.

De deelnemers aan de RSLA-cursus worden gerecruteerd uit de groep, die de sportbegeleiderscursus met succes heeft afgerond. De RSLA-cursus is in Enschede gestart met zestien deelnemers, waarvan uiteindelijk de helft het diploma behaald heeft. Na beëindiging van de cursus helpt Balans de sportleiders met het opzetten en het uitvoeren van sportieve activiteiten. Door deze intensieve begeleiding zijn alle geslaagde cursisten binnen enkele maanden aan de slag zijn gekomen als leider of begeleider bij sportactiviteiten in de verschillende wijken

⁷ Tot voor kort bestond in Enschede de vereniging Columbus, een stedelijk samenwerkingsverband van allerlei instellingen, die zich richten op jongeren in meervoudige achterstandssituaties. Columbus was gericht op het ontwikkelen en uitvoeren van integraal jeugdbeleid. Inmiddels is deze vereniging opgeheven en worden de activiteiten voortgezet in een nieuw organisatieverband met afzonderlijke takken voor educatie en jeugdhulpverlening.

van Enschede. De directe invloed van de RSLA-cursus op het voorkómen van criminaliteit wordt gerelativeerd. Toch geeft men aan dat de cursus wel degelijk een bijdrage kan leveren aan een dadergerichte aanpak van veelvoorkomende criminaliteit. Bovendien is er volgens Balans een toename te zien van de deelname door 'risicjongeren' aan wijkgerichte sportactiviteiten.

Maassluis

De gemeente Maassluis wordt al jarenlang geconfronteerd met de problematiek van risicjongeren. In het kader van bestuurlijke criminaliteitspreventie wordt specifiek aandacht besteed aan deze doelgroep. Sinds enkele jaren is in Maassluis een straathoekwerker actief op het gebied van sportieve activiteiten voor risicjongeren. Een sportschool met fitnessapparatuur speelt hierbij een centrale rol. Aan het begin van de jaren tachtig heeft de gemeente in samenwerking met BRES al een sportproject voor randgroepjongeren uitgevoerd. Via bestaande contacten met BRES is in 1991 het initiatief genomen om een experiment 'sport en criminaliteitspreventie' op te zetten.

Het experiment in Maassluis is vooral gericht op emancipatie van probleemjongeren, waarbij specifieke aandacht bestaat voor migranten. Bij de start van het experiment heeft de gemeente zich bereid verklaard extra inspanningen te leveren om additionele arbeidsplaatsen te creëren. Mogelijkheden hiertoe kunnen worden geboden in het kader van het Jeugdwerkgarantieplan (JWG) of de banenpoolregeling. Het gemeentebestuur heeft echter nadrukkelijk gesteld geen garantie te kunnen bieden voor een aan de RSLA-cursus gekoppelde arbeidsplaats.

Het project in Maassluis is gestart met een 'opstapcursus' voor achttien deelnemers. Dit traject is verzorgd door twee BRES-docenten. Na deze korte cursus is het project vervolgd met de doelgroepgerichte RSLA-cursus. Van de acht deelnemers behalen er drie het diploma. Deze jongeren tonen zich bereid om tegen een financiële vergoeding sportieve activiteiten te organiseren. Aangezien de gemeente en de straathoekwerker op dat moment geen concreet werkaanbod kunnen bieden, zijn de teleurgestelde sportleiders sindsdien uit het zicht verdwenen.

De gemeente Maassluis betreurt het dat de gediplomeerde sportleiders tot nog toe hebben afgezien van het begeleiden van sportieve activiteiten voor de plaatselijke jeugd. De betrokken ambtenaren schrijven dit met name toe aan de zwakke onderlinge communicatie, onvoldoende afstemming tussen de vraag naar en het aanbod van sportieve activiteiten, het gebrek aan betaalde banen in de sport en andere (persoonlijke) prioriteiten van de afgehaakte cursisten. Positieve effecten van het experiment zijn volgens hen de signaalfunctie naar het gemeentebestuur ten aanzien van de problematiek van risicojongeren en de leerervaring voor het straathoekwerk.

15

Terneuzen

In Terneuzen heeft een BRES-medewerker zelf het voortouw genomen om een sportproject voor risicojongeren op te zetten. Al in het najaar van 1989 is door hem contact gelegd met de gemeente om te bezien welke mogelijkheden hiervoor waren. Door de plaatselijke bevolking worden dan al langere tijd klachten geuit naar aanleiding van overlast van 'zwerfjongeren' in de kern van Terneuzen. De zwerfjongeren, die voor een deel van allochtone afkomst zijn, worden via het reguliere jongerenwerk nauwelijks bereikt. Het gaat vooral om jongeren die in het weekend voor overlast zorgen. Dit lijkt verband te houden met de aanzuigende werking van het Nederlandse drugsbeleid op Belgische en Noordfranse jongeren.

Na de eerste contacten met BRES wordt in Terneuzen een werkgroep opgericht, die bestaat uit vertegenwoordigers van onder meer de gemeentepolitie, de Projectgroep Bestrijding Vandalisme, de Stichting Welzijn Terneuzen (SWT) en BRES.

Op advies van deze werkgroep wordt door de Gemeenteraad een subsidie-aanvraag van BRES gehonoreerd voor de organisatie van sportieve activiteiten om contact te leggen met de doelgroep. Rondom deze activiteiten, waaronder 'de sterkste jongere van Terneuzen', een mountainbike-race en een demonstratie bodybuilding, vindt de werving plaats voor de RSLA-cursus. Om een aantal redenen vindt de cursus geen doorgang. Uit de evaluatie blijkt dat dit samenhangt met de specifieke aard van de (deels aan drugshandel gelieerde) jeugdproblematiek in en rond Terneuzen, een beperkt draagvlak voor de gekozen aanpak bij de betrokken organisaties en het ontbreken van een integrale visie op de problematiek van risicojongeren. Met deze aspecten is bij de opzet van het experiment 'sport en criminaliteitspreventie' onvoldoende rekening gehouden. De gemeente is wel van plan om de komende jaren een preventiebeleid voor jongeren in de leeftijdsgroep 14-20 jaar op te zetten. Wellicht dat de tijd dan rijp is om met meer succes een dergelijk project uit te voeren.

Dordrecht

16

Het experiment in Dordrecht maakt onderdeel uit van de intensieve buurt-beheeraanpak in vier wijken. Hierbij wordt expliciet aandacht besteed aan het voorkomen en bestrijden van criminaliteit. Het project 'sport en criminaliteits-preventie' is samen met BRES opgezet en specifiek gericht op risicojongeren en jeugdige daders. Het gaat volgens de betrokkenen om een 'verloren groep jongeren', die door het jongerenwerk onvoldoende is bereikt. Een opbouw-werker fungeert als contactpersoon tussen de doelgroep en betrokken instellingen, politie en justitie. Het gemeentelijk bureau Stimulering Sportdeelname (SSD) biedt de jongeren de mogelijkheid om een RSLA-cursus te volgen. Via de banenpoolregeling zijn twee sportbuurtwerkers aangesteld, die samen met de opbouwwerker de contacten met de doelgroep onderhouden. In het verlengde van de RSLA-cursus is Buro Werk en Scholing ingeschakeld om de individuele trajectbegeleiding naar werk of een aanvullende opleiding te verzorgen.

De doelstelling van het experiment is het vergroten en verbreden van een wijk-gericht aanbod van sportieve activiteiten voor en door de bewoners, met speciale aandacht voor achterstandsgroepen. Bij de start van het project hebben zich achttien jongeren aangemeld, waaronder vier vrouwen. Van de vijftien jongeren die aan de RSLA-cursus beginnen, zijn tussentijds twee Turkse jongens afgevallen en dertien jongeren geslaagd: vier allochtonen, vijf risicojongeren en vier vrouwen. Deze vijf risicojongeren scoren niet hoog op alle probleemgebieden, maar kunnen wel een voorbeeldfunctie vervullen voor hun groepsgenoten. Inmiddels zijn vier van deze jongeren op structurele basis actief als sportleider in de buurtbeheerwijken. Hierin worden zij bijgestaan door zowel BRES als bureau SSD. De allochtone recreatiesportleiders zijn hoofdzakelijk betrokken bij sportieve activiteiten voor allochtone zelforganisaties en in buurthuizen.

Door de gevarieerde samenstelling van de cursusgroep hebben de deelnemers in Dordrecht veel van elkaar kunnen leren. Bovendien is hierdoor stigmatisering van de cursisten tegengegaan. In hoeverre de sportieve activiteiten in de buurt-beheerbuurten daadwerkelijk leiden tot verhoogde sportdeelname en vermindering van de veel voorkomende criminaliteit kan op dit moment nog niet beoordeeld worden. Het is bovendien lastig om de effecten van dit experiment af te grenzen van andere onderdelen van de integrale buurtbeheeraanpak.

De gemeentelijke nazorg voor de cursisten heeft met name betrekking op het genereren van betaalde arbeid voor de gediplomeerde sportleiders. Hoewel het vinden van arbeidsplaatsen in de sport niet gemakkelijk is, is het bureau SSD er in geslaagd om de sportleiders in te zetten bij activiteiten op buurtniveau. Het is echter de vraag in hoeverre het voor de gemeente mogelijk blijft om RSLA-ers van betaald werk te voorzien. Momenteel wordt gewerkt aan een opzet om de gediplomeerde sportleiders in te zetten bij verenigingen en zodoende de bereikte doelgroep geleidelijk te integreren binnen de (georganiseerde) sport.

3

Evaluatie en leidraad

Onderzoeksopzet

17

Voorafgaande aan de start van het evaluatie-onderzoek, heeft het ministerie van WVC de doelstelling hiervan als volgt omschreven:

"Het verzamelen van de ervaringen, die de diverse betrokken partijen in het project 'sport en criminaliteitspreventie' hebben opgedaan in de BRES-projecten, gericht op het terugdringen van criminaliteit van bepaalde groepen jongeren door middel van sportieve activiteiten".

Deze doelstelling is vervolgens vertaald in een tweeledige probleemstelling, die zowel verwijst naar de evaluatie van de resultaten (effectevaluatie) als de wijze van uitvoering van het project (procesevaluatie):

- Tot welke kwalitatieve en tot welke kwantitatieve cq. financiële opbrengsten kan sportbeoefening leiden in het kader van een project 'sport en criminaliteitspreventie'?
- Aan welke voorwaarden moet zijn voldaan om met redelijke kans van slagen van start te gaan met een project 'sport en criminaliteitspreventie'?

In dit hoofdstuk komen de belangrijkste conclusies over zowel de effectkant ('resultaten') als de proceskant ('leidraad') van de experimenten beknopt aan de orde.

Resultaten

De beschrijving van de lokale experimenten 'sport en criminaliteitspreventie' uit het voorgaande hoofdstuk maakt duidelijk, dat de aanpak en de resultaten in de vijf gemeenten aanzienlijk verschillen. Bij de effectevaluatie is allereerst gekeken naar het bereik en het rendement van de RSLA-cursussen voor risicojongeren. In het onderstaande schema zijn deze resultaten per gemeente op een rijtje gezet.

Bereik en rendement van de RSLA-cursussen (aantal jongeren)				
Gemeente	Instroom	Startgroep	Diploma	Inzet RSLA-ers
Rotterdam	25	12	7	5
Enschede	16	16	8	8
Maassluis	18	8	3	0
Terneuzen	-	-	-	-
Dordrecht	18	15	13	5
Totaal	77	51	31	18

Uit dit schema blijkt dat tweederde van de jongeren die aan een instroomtraject of opstapcursus hebben meegedaan, gestart is met de doelgroepgerichte RSLA-cursus. Ongeveer 60% van de cursisten heeft deze opleiding met succes afgerond. De indruk van de betrokkenen is dat dit de bovenlaag van de doelgroep betreft en de meest problematische jongeren zijn afgehaakt. Van de gediplomeerde sportleiders is in de eerste maanden na het behalen van het diploma bijna 60% actief bij het organiseren en begeleiden van sportieve activiteiten in de betreffende gemeente. De uitval is voor een deel toe te schrijven aan het feit dat de sportleiders na afronding van de cursus zelf andere prioriteiten stellen en voor een deel aan het gebrek aan (betaalde) sportfuncties binnen deze gemeenten. De ervaringen met de inzet van sportleiders bij activiteiten in Dordrecht, Enschede en Spangen zijn over het algemeen positief.

In het kader van het evaluatie-onderzoek is een schriftelijke enquête gehouden onder de deelnemers aan de RSLA-cursus. De geslaagde cursisten uit de doelgroep slaan het cursusaanbod en de BRES-docenten over het algemeen hoog aan. Het relatief hoge percentage afvallers is kenmerkend voor scholingsprojecten voor risicjongeren. De cursus moet in de praktijk concurreren met vrijetijdsactiviteiten die tot de levensstijl van deze jongeren behoren. Veel afvallers vinden de cursus 'kinderachtig' of 'schools'. Omdat de doelgroepgerichte cursus formeel gebonden is aan de officiële eindtermen van de algemene RSLA-opleiding, zijn de marges voor BRES beperkt om de cursusinhoud aan te passen.

Het is onduidelijk of en zo ja, in hoeverre de lokale experimenten een bijdrage hebben geleverd aan het indammen van criminaliteit. De experimenten maken in de meeste gevallen deel uit van een organisatorisch netwerk waarin uiteenlopende projecten zijn ondergebracht (bijvoorbeeld buurtbeheer, bestuurlijke preventie of jeugdhulpverlening). Het is vrijwel niet mogelijk om het effect van een dergelijk experiment af te grenzen van de invloed van andere projecten. Bovendien is de reikwijdte van de experimenten te beperkt om grote verschuivingen in de criminaliteitscijfers te kunnen verwachten. De betrokkenen bij de lokale experimenten beoordelen de resultaten veel meer in kwalitatieve termen dan in een meetbare vermindering van de criminaliteit. Men wijst daarbij op een verbetering van het contact met de doelgroep, een toename van sportieve activiteiten in problematische wijken, een versterking van de samenwerking tussen allerlei instellingen en een verhoging van de aandacht voor de problematiek van risicjongeren.

Leidraad in zeven stappen

Uit de procesevaluatie van de experimenten zijn enkele algemene **randvoorwaarden** naar voren gekomen, die in belangrijke mate het succes of falen van een dergelijk project bepalen. Deze randvoorwaarden zijn:

- aan de opzet van een project 'sport en criminaliteitspreventie' moet een heldere visie ten grondslag liggen, bijvoorbeeld in het kader van bestuurlijke criminaliteitspreventie, buurt-/wijkbeheer of jeugdhulpverlening;
- voor de begeleiding van het project moet zoveel mogelijk worden aangesloten bij een bestaande organisatievorm of samenwerkingsverband op zowel beleidsmatig als uitvoerend niveau;
- voor de voorbereiding, uitvoering en follow-up van het project moeten voldoende financiële middelen en personele capaciteit beschikbaar zijn.

De ervaringen in de vijf proefgemeenten vormen de basis voor een leidraad, die kan worden gebruikt bij de opzet van een project 'sport en criminaliteitspreventie' in andere gemeenten. De zeven stappen uit de leidraad zien er als volgt uit:

Stap 1: Verkennen van het draagvlak

Om met succes een project 'sport en criminaliteitspreventie' te ontwikkelen is het noodzakelijk om over voldoende draagvlak te beschikken. Het is dan ook van grote betekenis om al in een vroegtijdig stadium na te gaan in hoeverre dit draagvlak bij de gemeente en bij andere betrokken organisaties aanwezig is of gecreëerd kan worden. In dit kader is het zinvol om de nodige gegevens voor-

19

handen te hebben over de aard en omvang van de criminaliteit en de problematiek van risicojongeren. Daarnaast is het wenselijk om vast te stellen op welke wijze het project organisatorisch en beleidsmatig het beste ingekaderd kan worden, bijvoorbeeld in aansluiting op een preventieve aanpak voor risicojongeren of buurt-/wijkbeheer. Deze oriënterende stap kan afgesloten worden met een bestuurlijk besluit om de voorbereiding van een dergelijk project daadwerkelijk ter hand te nemen.

Stap 2: Vaststellen van doelstelling en doelgroep

Uitgaande van het in de eerste stap gekozen beleidskader zal in de tweede stap een nauwkeurige afbakening van de doelgroep en de doelstelling moeten plaatsvinden. De doelgroep kan bijvoorbeeld gespecificeerd worden aan de hand van

leeftijd, probleemomschrijving en 'vindplaats'. De doelstelling kan zowel in kwalitatieve termen (beter contact met de doelgroep, meer samenwerking tussen organisaties, vermindering van de overlast) als in kwantitatieve termen worden omschreven (aantal jongeren dat RSLA-diploma behaalt, aantal jongeren dat deelneemt aan activiteiten, percentage dat vandalisme in de wijk vermindert). Om de doelgroep en doelstelling te kunnen vaststellen, zal in deze stap ook al enige duidelijkheid moeten bestaan over de aanpak en de wijze van uitvoering. Ter afsluiting van deze stap dient een inschatting gemaakt te worden van de personele en financiële inzet. Pas dan is een afgewogen beslissing mogelijk over de feitelijke opzet van een project 'sport en criminaliteitspreventie' (go/no go-beslissing).

Stap 3: Voorbereiden van de aanpak

Tijdens de voorbereidingsfase is het van belang om het draagvlak verder te vergroten door betrokkenen binnen en buiten het gemeentelijk apparaat te (blijven) informeren over het project. De meeste aandacht gaat in deze stap uit naar het uitwerken van een concreet werkplan/plan van aanpak, waarin ten minste de volgende aspecten duidelijk omschreven zijn: doelgroep, doelstelling, werkwijze, taakverdeling, organisatie, communicatie, evaluatie, planning en kosten. Een dergelijk werkplan moet door betrokkenen op zowel beleidsmatig als uitvoerend niveau ondersteund worden. Hierbij is het vooral belangrijk om de verwachtingen rondom de opbrengsten van het project goed op elkaar af te stemmen.

Stap 4: Uitvoeren van het wervingstraject

Na bestuurlijke besluitvorming over de aanpak, kan een eerste stap worden gezet in het actief benaderen van de doelgroep via sportieve activiteiten. De (potentiële) deelnemers aan de RSLA-cursus moeten goed voorgelicht worden over de eisen die aan hen gesteld worden en de toekomstige inzet van de gediplomeerde sportleiders. Mede op basis daarvan vindt een selectie van de cursisten plaats. Er moet worden vastgesteld wat het beginniveau en de specifieke situatie van de deelnemers is. Daarna kunnen met de deelnemers nadere afspraken over de cursus gemaakt. Hierbij moet hen een reëel toekomstperspectief worden geschetst. Tevens moeten in deze fase reeds initiatieven worden genomen voor het vervolgtraject, te weten de wijze van inzet van de gediplomeerde sportleiders. Het is belangrijk om ook in deze fase voldoende aandacht te (blijven) besteden aan terugkoppeling van informatie naar de cursisten en betrokken organisaties.

Stap 5: Organiseren van de doelgroepgerichte RSLA-cursus

Afhankelijk van de resultaten van de werving en selectie moet overwogen worden om een 'instroomcursus' voor de potentiële deelnemers te organiseren. Een dergelijk voortraject kan fungeren als opstap naar de RSLA-cursus. Het verdient aanbeveling om tijdens de opleiding een strakke begeleiding van de cursisten door mentoren te laten plaatsvinden. Daarbij moet ook aandacht worden besteed aan problemen van jongeren op andere leefbaarheidsterreinen (zo nodig actief doorverwijzen naar maatschappelijke instellingen). Dreigende uitvallers verdienen extra aandacht (bijvoorbeeld via het bemiddelen naar een ander arbeids- of scholingstraject).

Stap 6: Verzorgen van registratie en verslaglegging

Het bijhouden en vastleggen van (tussentijdse) resultaten vergroot de mogelijkheden om actief in te spelen op knelpunten en veranderingen voor, tijdens en na de RSLA-cursus. Het nauwkeurig registreren van de vorderingen van de cursisten is hierbij een eerste vereiste. Bovendien is het bij een opleidingstraject voor risicojongeren belangrijk om aandacht te besteden aan veranderingen in hun leefsituatie en gedrag. Om in breder verband de resultaten van het project te kunnen vaststellen, is het verstandig om hierover de nodige gegevens te verzamelen. Er kunnen bijvoorbeeld enquêtes of interviews worden gehouden onder de cursisten en/of de deelnemers aan de sportieve activiteiten. Zo mogelijk kan ook gebruik gemaakt worden van onderzoeken of registraties op buurtniveau (bijvoorbeeld bewonersenquêtes). Een goede evaluatie van het project valt of staat met het verzorgen van de verslaglegging over de uitvoering en resultaten van het project.

21

Stap 7: Realiseren van het vervolgtraject

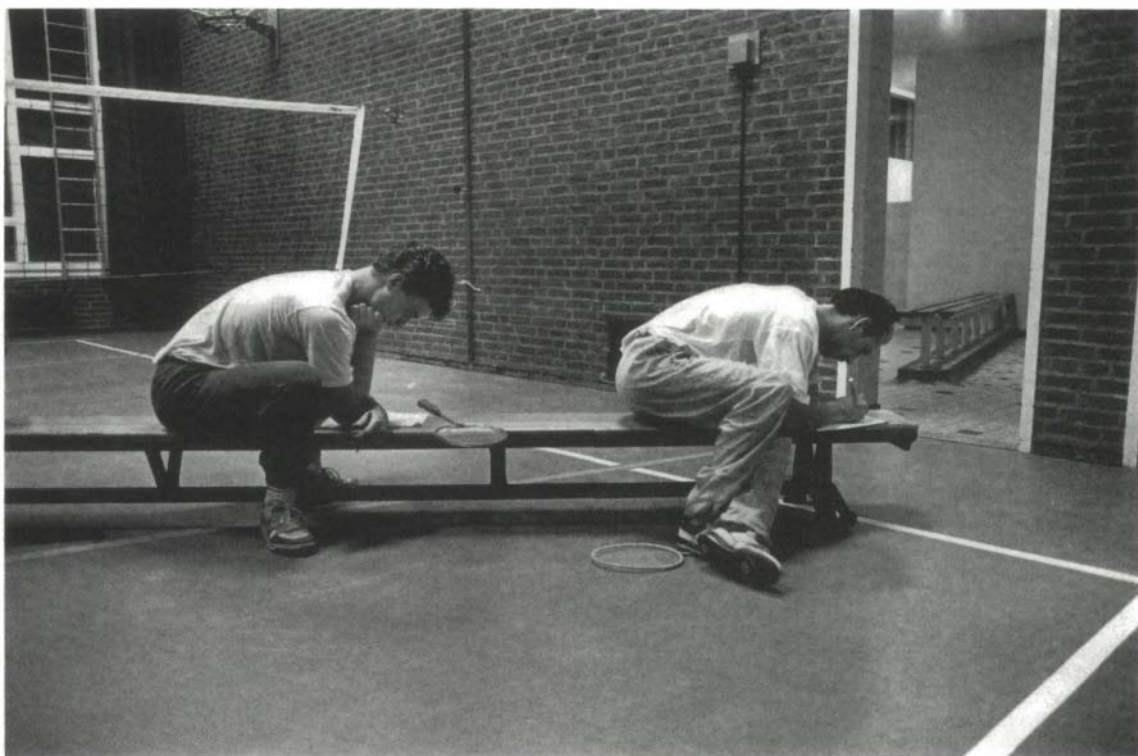
Wanneer de gediplomeerde sportleiders al direct na beëindiging van de cursus worden ingezet bij reguliere sportactiviteiten, levert dit zowel voordelen op voor de organiserende gemeente, de wijkbewoners als voor de gediplomeerde recreatiesportleiders. De effecten van het project worden vergroot wanneer intensief contact wordt gehouden met de gediplomeerde sportleiders. Dit contact kan het best in gang worden gezet met het in onderling overleg opstellen van een activiteitenprogramma. Hierin staan niet alleen de uitvoerende sportleiders aangegeven, maar ook de doelgroepen, de inhoud van de lessen/activiteiten en de wijken/accommodaties waarin deze plaatsvinden. De nazorg voor de gediplomeerde sportleiders kan via functioneringsgesprekken met de mentoren worden geregeld. Deze mentoren kunnen ook actief bemiddelen tussen de sportleiders en de gemeentelijke/particuliere instellingen om de jongeren door te verwijzen naar werk of aanvullende scholing binnen of buiten de sportwereld.

4

Tot besluit

22

Uit de evaluatie van de lokale experimenten 'sport en criminaliteitspreventie' kan geconcludeerd worden, dat sportieve activiteiten een belangrijke rol kunnen spelen bij de benadering en activering van de moeilijk bereikbare groep 'risicjongeren'. Veel van deze jongeren beschouwen sport als een aantrekkelijke mogelijkheid om status en toekomstperspectief te verwerven, die voor hen langs andere wegen niet of nauwelijks bereikbaar zijn. In dit opzicht kan sport een middel vormen om de vicieuze cirkel waarin veel risicjongeren zich bevinden te doorbreken. Een belangrijke voorwaarde voor een effectieve benadering is het realiseren van een samenhangende aanpak, waarbij ook aandacht wordt besteed aan achterliggende problemen en kansen van de jongeren. Sport is op zichzelf immers geen haarlemmerolie voor het oplossen van allerlei individuele en maatschappelijke problemen. Wel kunnen sportieve activiteiten hiervoor een aangrijpingspunt bieden.

De kern van de experimenten is gelegen in het werven, selecteren en opleiden van de informele leiders uit de risicogroepen en vervolgens het inzetten van de gediplomeerde sportleiders bij de organisatie van sportieve activiteiten. Met het oog op de specifieke doelgroep en doelstelling heeft BRES hiervoor een aangepaste RSLA-cursus ontwikkeld. Uit de evaluatie blijkt dat de belangstelling voor deze cursus onder de doelgroep aanzienlijk is geweest. Uiteindelijk heeft ongeveer 40% van de totale startgroep het RSLA-diploma behaald. Ondanks de organisatie van een instroomcursus, een aangepaste opleiding en een intensieve begeleiding blijkt dat vooral de jongeren uit de harde kern van de doelgroep zijn afgevallen. Juist deze groep heeft veel moeite met het vereiste niveau en de benodigde discipline om de RSLA-cursus met succes af te ronden. Toch zijn er wel degelijk jongeren uit de doelgroep opgeleid en actief als gediplomeerd sportleider. Bovendien hebben de andere cursisten over het algemeen wel affiniteit met de doelgroep, ook al behoren ze niet tot de harde kern. De ervaringen met de inzet van de sportleiders bij de organisatie van sportieve activiteiten in de proefgemeenten zijn over het algemeen positief. Tegen deze achtergrond wordt de gehanteerde methodiek voor het project 'sport en criminaliteitspreventie' door de betrokkenen positief beoordeeld.

In hoeverre de experimenten daadwerkelijk hebben geleid tot vermindering van de criminaliteit valt lastig vast te stellen. De betrokkenen bij de experimenten omschrijven de meerwaarde van het project vooral in termen van de toename van sportieve activiteiten in problematische wijken, de verbeterde samenwerking tussen betrokken organisaties, betere toekomstperspectieven voor risicojongeren en verhoogde (politieke en beleidsmatige) aandacht voor de problematiek van risicojongeren. In welke mate dergelijke effecten op langere termijn van invloed zijn op het voorkómen van criminaliteit, blijft een vraag. Het staat voor de betrokkenen echter vast dat deze aanpak een belangrijke bijdrage levert aan een samenhangend pakket aan maatregelen om de criminaliteit te bestrijden, de situatie van de doelgroep te verbeteren en de leefbaarheid op buurniveau te vergroten. Op die manier kan de sport een extra impuls geven aan het lokale proces van sociale vernieuwing.

Bijlage: Checklist

26

Stap 1: Verkennen van het draagvlak

- inzicht in de aard en omvang van veel voorkomende vormen van criminaliteit;
- inzicht in de omvang en het profiel van de doelgroep 'risicjongeren';
- visie op de aanpak van veel voorkomende criminaliteit en risicjongeren;
- bepaling van de bijdrage van een dergelijke project aan het gemeentelijk beleid;
- bestuurlijk draagvlak om de gesignaleerde problemen aan te pakken.

Stap 2: Vaststellen van doelstelling en doelgroep

- opstellen van doelstellingen (met kwantitatieve en/of kwalitatieve criteria);
- in kaart brengen van de doelgroep;
- vaststellen van globale werkwijze;
- onderzoeken van de haalbaarheid van de projectuitvoering (randvoorwaarden);
- bestuurlijke besluitvorming over de projectopzet.

Stap 3: Voorbereiden van de aanpak

- vergroten van het interne en externe draagvlak voor het project;
- informeren van betrokkenen over het project;
- uitwerken van het projectplan;
- inrichten van projectorganisatie (uitvoering, begeleiding en coördinatie).

Stap 4: Uitvoeren van het wervingstraject

- actief benaderen van en werven onder de doelgroep;
- duidelijke voorlichting aan potentiële deelnemers;
- selectie van en kennismaking met cursisten;
- vaststellen van beginniveau;
- nadere afspraken maken met deelnemers over de cursus;
- initiatieven nemen voor het vervolgtraject;
- op de hoogte houden van alle betrokken partijen.

Stap 5: Organiseren van de doelgroepgerichte RSLA-cursus

- indien nodig organiseren van een laagdrempelige instroomcursus;
- strakke begeleiding van jongeren tijdens de cursus;
- aandacht voor meerdere leefbaarheidsgebieden van de deelnemers;
- meer dan gemiddelde aandacht voor dreigende afvallers;
- contact houden met maatschappelijke instellingen (doorverwijzing);
- rekening houden met alternatieve arbeids- en scholingstrajecten.

Stap 6: Verzorgen van registratie en verslaglegging

- vorderingen bijhouden van cursisten;
- bijhouden van veranderingen in leefsituatie en gedrag van cursisten;
- registreren van criminaliteitsgegevens;
- verslaglegging over uitvoering en resultaten van het project.

Stap 7: Realiseren van het vervolgtraject

- in onderling overleg opstellen van een activiteitenprogramma;
- zo snel mogelijk inzetten van gediplomeerde sportleiders na de cursus;
- contact onderhouden met de sportleiders;
- voeren van periodieke functioneringsgesprekken met de sportleiders;
- actieve gemeentelijke bemiddeling tot arbeidstoeleiding van sportleiders naar reguliere functies binnen of buiten de sport.

Checklist voor de opzet van een project 'sport en criminaliteitspreventie'

Stap 1: Verkennen van het draagvlak

- inzicht in de aard en omvang van veel voorkomende vormen van criminaliteit;
- inzicht in de omvang en het profiel van de doelgroep 'risicjongeren';
- visie op de aanpak van veel voorkomende criminaliteit en risicjongeren;
- bepaling van de bijdrage van een dergelijke project aan het gemeentelijk beleid;
- bestuurlijk draagvlak om de gesignaleerde problemen aan te pakken.

Stap 2: Vaststellen van doelstelling en doelgroep

- opstellen van doelstellingen (met kwantitatieve en/of kwalitatieve criteria);
- in kaart brengen van de doelgroep;
- vaststellen van globale werkwijze;
- onderzoeken van de haalbaarheid van de projectuitvoering (randvoorwaarden);
- bestuurlijke besluitvorming over de projectopzet.

Stap 3: Voorbereiden van de aanpak

- vergroten van het interne en externe draagvlak voor het project;
- informeren van betrokkenen over het project;
- uitwerken van het projectplan;
- inrichten van projectorganisatie (uitvoering, begeleiding en coördinatie).

Stap 4: Uitvoeren van het wervingstraject

- actief benaderen van en werven onder de doelgroep;
- duidelijke voorlichting aan potentiële deelnemers;
- selectie van en kennismaking met cursisten;
- vaststellen van beginniveau;
- nadere afspraken maken met deelnemers over de cursus;
- initiatieven nemen voor het vervolgtraject;
- op de hoogte houden van alle betrokken partijen.

Stap 5: Organiseren van de doelgroepgerichte RSLA-cursus

- indien nodig organiseren van een laagdrempelige instroomcursus;
- strakke begeleiding van jongeren tijdens de cursus;
- aandacht voor meerdere leefbaarheidsgebieden van de deelnemers;
- meer dan gemiddelde aandacht voor dreigende afvallers;
- contact houden met maatschappelijke instellingen (doorverwijzing);
- rekening houden met alternatieve arbeids- en scholingstrajecten.

Stap 6: Verzorgen van registratie en verslaglegging

- vorderingen bijhouden van cursisten;
- bijhouden van veranderingen in leefsituatie en gedrag van cursisten;
- registreren van criminaliteitsgegevens;
- verslaglegging over uitvoering en resultaten van het project.

Stap 7: Realiseren van het vervolgtraject

- in onderling overleg opstellen van een activiteitenprogramma;
- zo snel mogelijk inzetten van gediplomeerde sportleiders na de cursus;
- contact onderhouden met de sportleiders;
- voeren van periodieke functioneringsgesprekken met de sportleiders;
- actieve gemeentelijke bemiddeling tot arbeidstoeleiding van sportleiders naar reguliere functies binnen of buiten de sport.

In de reeks 'Sport en sociale vernieuwing' is verschenen:

1.

SCOREN MET SOCIALE VEILIGHEID

*handleiding sociale veiligheid in en om
sportaccommodaties*

2.

SPORT, DAT WERKT !

op zoek naar arbeidsmogelijkheden in de sport

3.

SPORTACCOMMODATIES IN ACHTERSTANDSWIJKEN

een verkenning van mogelijkheden en onmogelijkheden

4.

GEEN ZAAK VAN GELD ALLEEN . . .

*een evaluatie van experimenten in sportstimulering in de
vier grote steden*

5.

DRIBBELEN EN DUNKEN MET Z'N ALLEN

*pleintjesbasketball in de schijnwerpers van de sociale
vernieuwing*

6.

AAN HET WERK IN DE SPORT

arbeidsplaatsen scheppen in de sportsector

7.

SPORT UIT DE MARGE

ervaringen uit tien grote steden

Meer exemplaren van deze
publikatie zijn verkrijgbaar bij:
Ministerie van WVC
Afd. Publieksvoorlichting
Postbus 5406
2280 HK Rijswijk

Samenstelling en redactie:
Van Dijk, Van Soomeren en Partners b.v.
Eric Lagendijk
Martin van der Gugten

Opmaak binnenwerk:
Van Dijk, Van Soomeren en Partners b.v.
Roel Heerema
Ingeborg Seelemann

Foto's:
Ingrid Schrik

Vormgeving:
Albani Ontwerpers b.v.
Druk:
Albani Drukkers b.v.

Productie:
Centrale Directie Voorlichting,
Documentatie en Bibliotheek
van het ministerie van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur

W V C

Sport en sociale vernieuwing. Twee begrippen die op het eerste gezicht los van elkaar leken te staan. Er blijken echter wel degelijk raaskvlakken tussen beide te bestaan.

Er zijn diverse mogelijkheden voor gemeenten en sportorganisaties om op lokaal niveau vorm en inhoud te geven aan sport en sociale vernieuwing. Middels de publikaties in deze reeks wil het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur een aantal van die mogelijkheden onder de aandacht brengen.